

משה אמת

הלכות ט' באב

מחולק חינם לזיכוי הרבים

קונטרס

משה אמת

תשעה באב

נערך ונלקט בטוב טעם ודעת ובחמלת ה' עלי
ע"י הרב שמעון משה חי רחמים שליט"א

רב ומו"צ דק"ק 'בני יעקב ישראלוב'
לעדת הבוכרים
תל אביב-יפו

תשעה באב תשע"ג
לקבלת הקונטרס חיגו: 053-832-0017
או במייל - moshe798@gmail.com

יו"ל ערב תשעה באב התשע"ג
ע"י ארגון להפצת תורה ויהדות בעם ישראל
שע"י מוסדות וביהכ"ס
"משה אמת"
רח' אריה רבינוביץ 5 בני ברק
ע"ד 580141844

כל הזכויות שמורות

נדפס על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ו

עימוד: ספר גרף 052-764-7844

ברכות שמים

קונטרס זה הודפס בסיוע תרומתו הנדיבה
של ידידינו היקר

חבר מועצת העיר תל אביב-יפו

ר' בנימין בביוף הי"ו

שנדב ליבו לסייע בתרומה נכבדת עבור
הוצאה זו.

יהי רצון שימלא ה' כל משאלות ליבו לטובה
ולברכה מתוך נחת ובריאות אושר ועושר
ושמחה ויזכה לחופת בנותיו בקרוב. אמן.

ברכות עד בלי די

לידיד נפשי כאח לי המרומם על כל ברכה ותהילה,
חכו ממתקים וכולו מחמדים הפועל לילות כימים
וגומל רב נחת וחסדים טובים נעים הליכות
מוקיר רבנן ועוזר ותומך בעין יפה
לכל דבר שבקדושה
בעין יפה וברוח נדיבה
מר **אהוד בן עדנה** הי"ו
ומשפחתו

השי"ת ימלא כל משאלות ליבו לטובה ולברכה
בעושר ואושר וכבוד כל הימים בבריאות
וכט"ס ברוחני ובגשמי וכל אשר יעשה יצליח
לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים
בשובע שמחות וכל טוב, הון ועושר בביתו
ויזכה עוד השנה לזיווג הגון משורש נשמתו
לעבודתו יתברך. אמן.

ברכות עד בלי די

לידיד נפשי כאח לי המרומם על כל ברכה ותהילה,
חכו ממתקים וכולו מחמדים הפועל לילות כימים
וגומל רב נחת וחסדים טובים נעים הליכות
מוקיר רבנן ועוזר ותומך בעין יפה
לכל דבר שבקדושה
בעין יפה וברוח נדיבה
מר **אופיר בן אליהו** הי"ו
ומשפחתו

השי"ת ימלא כל משאלות ליבו לטובה ולברכה
בעושר ואושר וכבוד כל הימים בבריאות
וכט"ס ברוחני ובגשמי וכל אשר יעשה יצליח
לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים
בשובע שמחות וכל טוב, הון ועושר בביתו.
אמן.

מפתח הענינים:

הקדמת המחבר

דיני חודש

דיני חודש אב

דיני שבוע שחל בו ט' באב

דיני סעודה מפסקת

דיני ערב ט' באב

דיני תפילת ערבית בליל ט' באב ואמירת קינות

דיני לימוד תורה בט' באב (בלילה וביום)

דיני תפילת שחרית וקה"ת לט' באב

דיני ומנהגי ט' באב

דיני תפילת מנחה של יום ט' באב

דיני צאת צום ט' באב

דיני י' באב ושאר ימי החודש

טעמים לט' באב

הקדמת המחבר

'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם'. 'אהללה לה' בחיי אומרה לאלוהי בעודי'.

ברוך שזיכני המקום ברוך הוא להוציא לאור עולם קונטרס זה העוסק בהלכות ט' באב אשר הינם חלק חשוב ונכבד בתורת ה' ומצוותיו אשר בם חפץ שיקיימום כהלכה עמו ישראל כבר אחר שקבלו את התורה במעמד הר סיני.

ולאחר עמל ויגיעה ויזע רב זיכני המקום ברוך הוא להוציא במהדורה ראשונה דבר מתוקן זה מתחת ידי מן המחשבה אל הפועל, וכל מטרת קונטרס זה אינה אלא לכבודו יתברך וכדי לזכות בו את העם אשר מכאן ירו דרך ללכת ולקיים רצונו יתברך כהלכה.

יהי רצון מלפניך אבי שבשמים שזכות מצוה גדולה זו תעמוד לי ולזרעי ולזרע זרעי עד עולם, ותהא למגן וצינה עבורי ועבור כל בני משפחתי אמן.

קונטרס זה הקרוי בשם 'משה אמת' כקודמיו מוקדש לעילוי נשמתם הטהורה והזכה והקדושה של מו"ר סבי אב המשפחה רבי משה חי רחמים זצ"ל, וסבתי הצנועה והצדקת מרת אסתר רחמים ע"ה, אשר אף שמם נרמז בשם זה.

וכן לעילוי נשמת מו"ר סבי ידגר בנימינוב ז"ל, וסבתי הצנועה והצדקת מרת זילאי בנימינוב ע"ה, שלא זיכני המקום להכירם ולראותם, יהי"ר שיעמדו בתפילה שם במרום עלינו ועל כל בני משפחתינו אמן.

וקודם שאר ברכתי אברך את בר סנדקותי הצדיק הקדוש זקן המקובלים שבדורינו רבינו ניסים מויאל בן רחל שליט"א, שישלח לו האל רפואה שלימה ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו ויזכה להאריך ימים על ממלכתו בבריאות והצלחה קדושה וטהורה הוא וכל אשר לו אמן.

ובשעה קדושה זו אברך את הגאון הגדול הרב הראשי לישראל ורב העיר תל אביב יפו רבי ישראל מאיר לאו שליט"א, והרבנית תחי', שיאריך ה' ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים ויתקיימו בהם כל הברכות האמורות בתורתנו הקדושה אמן.

ואברך את מורי ורבי הגאון הגדול רבי יעקב רוז'ה שליט"א, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל ורב הח"ק בארץ ובעולם, העוסק בכל עת בתורה הקדושה ובגמ"ח של אמת רוחני וגשמי, יהי"ר שימלא הקב"ה כל משאלותליבו לטובה ולברכה הוא והרבנית תחי', ויזכו לכל מילי דמיטב אמן.

ואברך את מורי ורבי הגאון הגדול רבי מסעוד בן שמעון שליט"א רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק, והרבנית תחי', שגדלני וחנכני בדרך ה' ובתורתו וזיכני לגדול בתורה וירא"ש, שימלא ה' כל שנותיו בטוב ובנעימים ויזכהו להקים עוד ועוד תלמידי חכמים, ויברכהו ברוב טובה וברכה אמן.

ואברך את מורנו ורבנו הגאון הרב שמועון יוחאי אשר שליט"א, ראש מוסדות 'שער אשר' תל אביב ומרא דאתרא-קרית שלום, והרבנית תחי', שהשי"ת ימלא כל משאלות ליבו לטובה ולברכה מתוך נחת ושלווה אמן.

ואברך את ידידי הרה"ג רמי יונייב שליט"א, והרה"ג אהרון בורכוב שליט"א, והרה"ג אדיר עמרוצי שליט"א, אשר זוכים ומזכים את הרבים בתורה ובכל עצה ותבונה, יהי"ר שיזכו הלאה להפיץ מעיינותיהם חוצה הם וכל אשר להם אמן.

ולי נאה לברך את ידידי היקרים העוסקים בצרכי ציבור באמונה:ר' שמואל ישראלוב, ר' אליהו אמינוב, ר' אברהם מרדכי מנלה, ר' נפתלי לוברט, ר' בנימין בביוף, ר' חיים נוגלבלט, ר' צבי חסיד. שימלא ה' כל משאלות ליבם לטובה ולברכה מתוך נחת ובריאות אושר ועושר ושלווה אמן.

וקודם לסיום ברכתי אברך את ידידינו המכובדים החשובים: הרב אליהו קב שליט"א, והרב יעקב ליורוביץ שליט"א, שהשי"ת ימלא כל משאלות ליבם לטובה ולברכה אמן.

כמו"כ אברך את כל בני קהילתי ק"ק 'בני יעקב ישראלוב' תל אביב יפו מגדולם ועד קטנם, שזיכני הקב"ה לישב בחיקם מזה מספר שנים, ובפרט את הגבאים היקרים ר' חיים ישראלוב ור' אבינועם ישראלוב שיאריך ה' ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים ויזכו לרוב נחת יהודית אמיתית ושלווה רבה ברוב שמחות וגיל מכל יוצאי חלציהם אמן.

מלוא הטנא ברכות אגיש לכבוד מו"א אליעזר בן אסתר ומ"א קטי"ה בת זולאי, אשר גדלוני וחנכוני ובין תלמידי חכמים גדולים הושיבוני וזיכוני לכתר תורה לכבוד ולתפארת, יהי"ר מלפני אבינו שבשמים שיתברכו ברוב ברכות האמורות בתורה הקדושה מתוך נחת ושלווה אמן.

וכן אברך את מו"ח אמנון ומ"ח שרה שימלא השי"ת כל משאלות ליבם לטובה ולברכה אמן.

בחיתומם של אלו הברכות אגיש טנא במלא ברכות לנוות ביתי הרבנית נטלי תחי' מנשים באוהל תבורך, שזיכה ה' יתברך אותה להתמיד בתפילה שבח והודיה בדרך קבע של ממש, העוסקת רבות ונצורות מבית ומחוצה לו לחנך ולהדריך את בני ובנות ישראל וילדיהם, ולקרבת ביראת ה' טהורה ממש לאבינו שבשמים. יהי"ר שיזכנו ה' יחד להרבות קדושה וטהרה בעולם בשפע של ברכה והצלחה וסיעתא דשמיא גדולה ללא מפריעים כלל ועיקר, ויתקיימו בנו ובכל בני ביתינו כל הברכות האמורות בתורה הקדושה אמן.

וכעת אפרוש כפי ואודה ואשורר לה' בפי מאוד שירה חדשה ותהילה על כל הטוב אשר צפן ליראיו ולחושבי שמו, יהי"ר מלפניך מלך מלכי המלכים שתשמע ותקבל תפילתי ברצון ובמהרה תחיש גאולתינו ואת פדות נפשינו ותפדינו מיד כל הקמים והזוממים עלינו לכלותינו ותשלח משיח צדקינו ותבנה לנו את בית בחירתנו בבוא הגאולה לציון עירך ברינה בבא"ו.

המחבר

הלכות תשעה באב

דיני חודש אב:

1. חודש אב הינו סמל לשבטו של יששכר, ובחודש זה מן הראוי שיעסוק כל אדם בתורה יותר מכל שאר חודשי השנה כולה.
2. יתן צדקה ביום משמרת ערב ראש חודש אב כסדר המובא בספר מעשה הצדקה, ואח"כ יאמר את נוסח התפילה המתוקן שם.
3. בחודש זה יכון לתקן את מידת 'הוד', ויזהר ביותר לכבד ת"ח ולומדי תורה ולרוץ לדבר מצוה ולהחזיק ברכים כושלות ולהיות אוהב שלום ורודף שלום יותר משאר חודשי השנה כולה כיון שהוא זמן פטירת אהרון הכהן שב-ה' לחודש זה.
4. בחודש אב ועד לאחר ט' באב ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה ובקניית דברים חדשים וכו', והבונה לצורך מגורים לו ולמשפחתו ובפרט למשפ' ברוכת ילדים מותר.
5. נהגו להימנע מלישא אישה בימים אלו ואפי' בחור שלא קיים פו"ר, ואירוסין מותר אפי' אחר ר"ח אב ואף ביום ט' באב עצמו בין ביום ובין בלילה והוא שמא יקדימנו אחר.
6. אחר ט' באב נהגו לקדש את החודש.
7. מנהג שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מר"ח ועד י' באב, ובסעודת מצוה ושבת וכד' שרי.
8. ימים אלו שביין י"ז בתמוז לט' באב נקראים ימי בין המצרים והם כ"א יום, ובאלו הימים ישתדל כל אדם לשבת באבלות אחר חצי היום כי אז הוא זמן התעוררות הדינים בעולם, ובכך יגרום תועלת גדולה לעצמו ולעולם כולו.
9. ערב ר"ח אב ויום ר"ח עד השקיעה מותר לאכול בשר ולשתות יין, והם חלק מעיקר שמחת ר"ח.

10. צום החמישי הוא צום ט' באב שבחודש זה אירעו בו חמשה מאורעות קשים לעם ישראל והם:

א. נגזר על אבותינו שבמדבר שימותו ולא יכנסו לארץ ישראל.

ב. חרב ביהמ"ק הראשון והשני.

ג. נלכדה העיר ביתר ונהרגו בה כולם.

ד. חרש טורנוסרופוס ממלכי אדום את ההיכל וסביבותיו.

11. משנכנס אב ממעטין בשמחה, ולכן ישראל שיש לו דין ומשפט עם נכרי, ישתדל לדחותו עד לאחר ט' באב, מפני רוע המזל לישראל בימי הפורענות הללו.

דיני שבוע שחל בו ט' באב:

1. שבוע שחל בו ט' באב אסורים להסתפר ולהתגלח, ושיער השפם המפריע לאכילה מותר שלא לקצו.

2. אסור לגדולים לספר את הקטנים בשבוע שחל בו ט' באב.

3. לכבס בגדים בשבוע שחל בו ט' באב אסור, ואפי' שאינו צריך ללובשו כעת ג"כ אסור, ובגדי הקטנים שרגילין ללכלכם מותר לכבסם בצינעא.

4. בגדים המכובסים אם לא לבשם בשיעור של שעה אחת(בשבת שקודם לכן), אסור לו ללובשם בשבוע זה.

5. מן הראוי שיכין כל אדם בגדים קודם השבת לצורך שבוע זה וילבשם כשעה אחת ויפשטם מעליו ויצניעם ללובשם בשבוע זה, ומי שלא עשה כן קודם השבת מן הראוי שיעשה כן בתוך השבת רק שלא ילבש ויפשוט בתוך שעה אחת אלא לובש בליל שבת אחד וביום שבת אחר ובצהרי יום שבת אחר, דאל"כ עובר על איסור מכין ח"ו.

6. מותר לגהץ במגהץ חם את בגדיו ואפי' בשבוע שחל בו ט' באב.

7. בגדי הזיעה אפשר להחליפם כרגיל.

8. ישתדל כל אדם לנהוג כנז"ל אף בילדיו, וכ"ז שהינם יותר מגיל ג' שנים דאל"כ אינו צריך לנהוג בהם כן.

9. ציפורנים העודפים את הבשר מותר ליטלם אף בשבוע שחל בו ט' באב, ובאינם עודפים מותר רק לכבוד שבת וטבילת מצוה.

9. תבשילי בשר שמבשלים לכבוד השבת מותרים בטעימה, והוא כדי שיהיו מתוקנים היטב לכבודה של השבת.
10. מי שרגיל לאכול בסעודה רביעית כמידי מוצ"ש תבשיל בשר, רשאי לאכול מן התבשיל שנשאר לו במוצ"ש, ומי שאינו רגיל נאסר בכך.
11. מי שברך בטעות על מאכל בשר ופתאום נזכר שאסור לאוכלו, רשאי לטעום ממנו מעט, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה ח"ו, ועוד שאין בטעימה זו משום שמחה או משום ביטול מנהג.
12. קטנים מותרים באכילת בשר גם אחר ר"ח אב, ובפרט בזמננו זה שירדה חולשה לעולם, ומ"מ אם יכול ליתן להם תחליפי מאכל אחרים יעשה כן.
13. יולדת/חולה שאין בו סכנה/מינקת, מותרים באכילת בשר, וחולה שנתרפא ומצוי בחולשתו רשאי לאכול בשר בימים אלו.
14. כל סעודות המצוה למינהם מותר לאכול בהם בשר ולשתות בהם יין.
15. המשתתף בסעודת מצוה ואוכל בה בשר א"צ לעשות התרת נדרים על מנהגו, שאין כוונתו לבטל המנהג כליל אלא רק במקום סעודת מצוה, שעל דעת כן לא נהגו.
16. בעל מסעדה מותר לו לספק בשר ללקוחותיו, ויש לו לתלות שהלקוחות אינם בקו הבריאות, ומ"מ אם יכול להגיש להם בשר עוף מרצונם עדיף.
17. אסור לתפור בגדים חדשים בימים אלו, וכן נעלים.
18. בעל מפעל לנעלים ויצור בגדים רשאי להעסיק את פועליו המקבלים משכורת מידי חודש בחודשו, כיון שהוי כמלאכת דבר האבד שהתירו חז"ל אף בט' באב, ומן הראוי שיעשה כן בצינעא עד כמה שאפשר.
19. מותר לסרוק שערות הראש (בין גבר בין אשה) בשבוע שחל בו ט' באב, ואין להחמיר בכך כלל.
20. נהגו הספרדים שלא לרחוץ בחמין בשבוע שחל בו ט' באב, ומנהג בני אשכנז החל מר"ח אב.
21. יש שנהגו להחמיר ע"ע ולהתרחץ בצונן אף בערב שבת בשבוע שחל בו ט' באב, אך מן הראוי שלא לעשות כן, וישתדל בער"ש להתרחץ בחמין ובשאר ימי השבוע יתרחץ בצונן.

22. אנשים הרגילים לטבול במקוה חם כל ימות השנה, רשאי לעשות כן אף בשבוע שחל בו ט' באב(ביום חול) וכ"ש בערב שבת.

23. היולדת רוחצת בחמין כדרכה, וכן מעוברת בחודש התשיעי להריונה, כיון שכל האיסור דווקא משום תענוג, ועוד שהוא על האנשים ולא על הנשים כדי שלא יתגנו על בעליהן.

24. מצוה לנקות היטב את הבית לכבוד שבת וכ"ש ביום חול(בשבוע שחל בו ט' באב שמנקין את הבית).

25. רשאי כל אדם לעסוק במלאכתו בערב ט' באב.

26. בערב ט' באב אין אומרים תיקון חצות.

דיני סעודה מפסקת:

1. אסור לאכול בשר (בהמה, עוף, דגים, ושאר תבשילי בשר), וכן לשתות יין ושכר בסעודה מפסקת.

2. קודם שיאכל סעודה מפסקת רשאי לאכול מס' סעודות, אך מן הראוי שישתדל שלא לאכול כשעתיים קודם לסעודה המפסקת שום סעודה.

3. מי שאכל סעודת קבע ולאחריה סעודת עראי תחשב הסעודה הראשונה כסעודה מפסקת, ובה מן הראוי לנהוג את כל דיני סעודה מפסקת.

4. אף מי שאינו מתענה מחמת חולי וכיוצ"ב אוכל סעודה מפסקת עם כל דיניה.

5. קודם שיתחיל באכילת סעודה מפסקת יטול ידיו, ואין זה חובה אלא הידור בעלמא.

6. אסור לאכול בסעודה מפסקת ב' תבשילים, ואין הבדל אם התבשיל נאכל חימבושלאצלמעושן, ואף אם אוכלו כקינוח אסור.

7. כל תבשיל שדרך לאוכלו מעורב כל השנה אע"פ שאין בנ"א כן, חשיב כלפי האוכלו לתבשיל אחד.

8. מי שנהוג לאכול בתבשילו(תבשיל של עדשים) ביצים טרופות שרי לאכול אף כן בסעודה מפסקת ולא יחשב לו כב' תבשילים, ומי שאינו אוכל כך כל השנה חשיב לו כב' תבשילים.

9. מאכל כבוש הנאכל גם כשהוא חי, אין דינו כמבושל ומותר לאוכלו, ודבר שאינו נאכל חי כמות שהוא דינו כמבושל והמיקל בכך יש לו ע"מ שיסמוך.
10. הלחם שאוכלו בפתחת הסעודה מפסקת אינו נחשב לתבשיל, כיון שאפוי הוא, ואפוי אינו חשיב כתבשיל.
11. יש להימנע מלאכול עוגות בסעודה מפסקת משום תענוג.
12. אחר סיום סעודתו רשאי אדם לאכול פירות מכמה מינים וסוגים שונים.
13. מן הראוי שיאכל ענבים (שבהם יש גולוקוזה) המחזקים את רמת איזון הסוכר ומשאירים הרגשת שובע לאוכל מהם.
14. זמן איסור אכילת ב' תבשילים הוא מחצות היום ובסעודה מפסקת בלבד.
15. מי שאכל קודם חצות ואין בדעתו לאכול אחר חצות היום עד כניסת התענית, אינו נאסר באכילת ב' תבשילים אם ירצה קודם חצות היום.
16. אחר שסיים את אכילת סעודה מפסקת רשאי לשתות חמין(תה, קפה, קפה עם חלב), והמחמיר בכך תע"ב.
17. מן הראוי שירבה אדם לשתות מים במשך כל היום כולו, והוא כדי שיוכל לצום את צום ט' באב בנקל.
18. קודם אכילת סעודה מפסקת(קודם לשעתיים כנוז"ל) יש לאדם להרבות בסעודה.
19. נהגו לאכול בסעודה מפסקת מין מאכל עגול (עדשים\ביצה) לרמוז שהננו כאבלים האוכלים כמאכליהם, ויש שנהגו להוסיף ולאכול לחם עגול(לחם ביגלה)בסעודה זו.
20. נהגו לטבול מעט מן הלחם באפר ולאכול.
21. נהגו לאכול את הסעודה מפסקת כיושבים על הקרקע.
22. מי שקשה עליו לישוב ע"ג הקרקע יניח כרית וישב עליה, ואם אף זה קשה לו יש לו לשנות את מקום ישיבתו בביתו ושם יאכל את סעודתו.
23. שיעור הישיבה ע"ג הקרקע הוא שמניח קרש תחתיו\כסא פלסטיק קטן שאין גובהו יותר מ8 ס"מ, ויש המיקלים לישוב על שרפרף עד גובה 24 ס"מ(ג' טפחים), והמיקל יש לו ע"מ שיסמוך.

24. מנהג הישיבה ע"ג קרקע הנזכ"ל נהגו בו רק הספרדים הן לגברים והן לנשים, ובני אשכנז לא נהגו כן.
25. כשסיים לאכול את הסעודה מפסקת רשאי לחזור ולישב על כסאו(הרגיל)עד כניסת הצום, ועם כניסת הצום ישוב בחזרה לישב על הארץ.
26. כשיושבים לאכול את הסעודה המפסקת לא ישבו יחדיו ג' אנשים שלא יתחייבו בזימון, אלא ישבו כל אחד בפנינה אחרת\בחדר אחר, ואם ישבו יחדיו(כגון: ששכחו)מן הראוי שימתינו ויברך אחד מן השלושה לבדו ואז יברכו הם לבדם וכן מנהג בני אשכנז, ומנהג הספרדים שמזמנים.
27. כל הנזכ"ל הוא דווקא בסעודה מפסקת.
28. מעט קודם כניסת הצום יסיים אכילתו ויצחצח שיניו וינקה היטב את שולחנו וכליו, כדי שלא יצטרך לטרוח ולנקותם בלילה כיון שהינם בגדר איסור הרחיצה שתקנו רבותיינו ז"ל ונכללו באיסורי היום.
29. מי ששכח לברך ברכת המזון ונכנס הצום אינו מזכיר 'נחם'.

דיני ערב ט' באב:

1. יחלוץ אדם מנעלי העור שברגליו, וילבש מנעלי בד, ולבישה זו זמנה רק מכניסת הצום ועד אחר צאת יום ט' באב, ומן הראוי שיחלוץ המנעלים כהלכה תחילה רגל שמאל ואח"כ רגל ימין.
2. אין אומרים תחנון בערב ט' באב במנחה משום שקרוי מועד כנא': 'קרא עלי מועד'.
3. אחר שסיים את הסעודה מפסקת יקבל עליו את התענית בפיו ויאמר: 'הריני בתענית למחר'.
4. מי שקיבל עליו את התענית בלב אינה קבלה, כיון שצריך להוציא בשפתיו, ויתנה בפיו שאינו מקבל את התענית עליו אלא מהשקיעה ואילך.
5. מי שהקדים וקיבל עליו את התענית קודם זמנה, אם רוצה לחזור בו ולאכול\לשתות צריך להתירה בפני ג' אנשים.
6. כיון שהקדים וקיבל עליו את התענית נאסר ב-ארבעה עינויים הנוהגים בהם ביום התענית, ובנעילת הסנדל(העינוי החמישי)אינו נאסר אלא עם כניסת הצום.
7. הזמן המוקדם ביותר לקבלת התענית הוא כשעה ורבע קודם השקיעה.

8. החל מהשקיעה(עם כניסת הצום) חלים כל דיני ט' באב, ומסתיימים בצאת הכוכבים.
9. מי שעבר ח"ו על אחד מחמשה עינויים הנזכ"ל בלא שהוצרך להם, יש"א שהרי הוא בנידוי.
10. הכל חיבים להתענות בצום זה(מלבד אלו הפטורים בו), ואפי' שהוא צום מדרבנן(שלא מוזכר בתורה וקבעוהו חכמים), ואסור לפרוץ גדר.
11. כל האוכל ושותה בט' באב לא יזכה לראות בשמחתה של ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.
12. יולדת עד ז' ימים אחר לידתה אסורה להתענות, מז' ועד ל' יום פטורה מלהתענות.
13. כן הדין אף בחולה שאין בו סכנה.
14. המפלת אחר ארבעים יום דינה כיולדת, וכל ל' יום מיום ההפלה אינה מתענה.
15. יולדת בניתוח קיסרי עד ל' יום פטורה, ולאחר ל' יום אם חלשה פטורה, ואם לאו חייבת.
16. יולדת(אחר ל' יום)בריאה שהחלה בתענית ופתאום נפלה עליה חולשה, מפסיקה את התענית ואוכלת ושותה כהרגלה.
17. המותרים באכילה בט' באב נוהגים כהרגלם תמיד ואינם צריכים לאכול פחות מכשיעור, ואין מזכירין בברכת המזון 'נחם', וא"צ לפגום ולמרר את המאכלהמשקה שהם אוכלים ושותים.
18. מעוברת ומניקה מתענה בט' באב כל היום כולו, ואם מרגשת חולשה פטורה מן התענית, ובט' באב דחוי פטורים מן התענית.
19. מעוברת שהוכר עוברת ומרגשת חולשה אחר שהתחילה בתענית, מפסיקה מלהתענות ואוכלת כל צרכה.
20. מעוברת שיש לה חוסר דם(שירדה כמות המוגלובין בגופה לרמה של 9\8 אחוז)פטורה מלהתענות.
21. יש שהורו לפטורים מן התענית להתענות תענית שעות, ויש"א שאין מן הנכון לעשות כן.

22. אסור להנ"ל לאכול מעדנים ומגדנות, אלא אוכלים כדי צרכם מאכל רגיל המחזק את גופם.

23. מעוברת המתאוה למאכל כל שהוא (אע"פ שהינו בגדר של מעדנים ומגדנות), יש ליתן לה לאוכלו כיון שאם תמנע מכך ח"ו יכול עוברת להסתכן.

24. חולה שנתרפא ועדין עומד בחולשתו כתוצאה ממחלתו:

אם יש לו חום רגיל (37.5 מעלות) פטור באותו היום בלבד.

אם יש לו חום (38 מעלות) פטור במשך ג' ימים שאחר סיום מחלתו.

אם יש לו חום (39 מעלות) פטור במשך ז' ימים מסיום מחלתו.

25. חולי: חום (כנזכ"ל) ודלקת פרקים\מיחושי ראש ודלקות פנימיות בגוף\אנגינה\סכרת למעלה מהרגיל ברמה של 180\200 מילגרם אחוז \ לחץ דם גבוה ואולקוס\קלקול קיבה המביא לידי שלשול\ מחלות לב\ומחלת הסרטן ל"ע, פטורים מן התענית.

26. חיילים השוהים במקום חם מאוד מותרים בשתייה בלבד (לשיעורים, דהיינו: שימתנו בין לגימה ללגימה 7 דק'), ואינם צריכים לפגום את המים שהם שותים.

27. זקן מעל גיל שמונים התשוש בכוחו פטור מן התענית.

28. חולה הבולע כדור אם יש בו טעם טוב מן הראוי שיפגום את טעמו ע"י תמצית מרוכזת או סודה לשתייה ורק כך יבלענו.

29. חולה הנזקק למים כדי לבלוע כדור, יש לו ללגום מעט מים ולבלוע את תרופתו.

30. קטנים מתחת לגיל בר מצוה פטורים מן התענית ואין לחייבם אפי' בתענית שעות, ויש שנוהגים להרגילם כשנתיים ימים קודם לבר המצוה בצום של תענית שעות.

דיני תפילת ערבית בליל ט' באב ואמירת קינות:

1. קודם שיתחילו להתפלל תפילת ערבית אומר הש"ץ את נוסח 'על נהרות בבל' כמובא בסידורים לט' באב, ולאחריהם חלק מפר' האזינו שבס' דברים.

2. מי שהקדים והתפלל ערבית של ליל ט' באב מבעוד יום, הרי זה קיבל התענית עליו ואסור באכילה כבר לאחר סיום תפילתו.

3. מתפללים תפילת ערבית כרגיל ומוסיפים בתפילת שמונה עשרה (לחש) אמירת 'נחם' בברכת 'תשכון ירושלים', ו'עננו' בשומע תפילה, ולאחר סיום תפילת הלחש אומרים יהי שם וחצי קדיש.
4. לאחר סיום הקדיש יושבים על הארץ ומתחילין באמירת הקינות ומגילת איכה.
5. מן הראוי שיאמר אדם את הקינות כראוי עם הציבור מילה במילה, וישתדל שלא להשיח דעתו ולדבר ולהפסיק ליבו מן האבל.
6. בכל פעם שאומר את המילה 'איכה' יגביה קולו יותר בבכי ויללה, וישתדל לפסוק בין פס' לפס' כפי שעושים בקריאת התורה, ובין איכה לאיכה יפסיק יותר מן הרגיל.
7. יכון כל אדם להרבות בבכי ואבל אף על פטירת הצדיקים מלבד חורבן בית המקדש שארע פעמים, ויתן דעתו עליהם בעת אמירת הקינות ומגילת איכה.
8. בסיום אמירת הקינות מכבים את כל האורות בבית הכנסת ומדליקין נרות ואומרים נוסח 'אחינו בית ישראל', ומכריזין כמה שנים לחורבן בית המקדש ובוכים.
9. בסיום ההכרזה והבכי אחר שמדליקין האורות אומר הש"ץ קדיש מיוחד כמובא בסידורים ל-ט' באב, ולאחריהם פסוקי נחמה, שיר המעלות, קדיש על ישראל, ברכו ועלינו לשבח.
10. נהגו בקהילות ישראל לעסוק בתורה (בדברים הרעים-המותרים) אחר סיום תפילת ערבית של ליל ט' באב.
11. אחר סיום התפילה נפרדים בבכיה ואנחה ללא אמירת שלום אל בתיהם.

דיני לימוד תורה בט' באב (בלילה וביום):

1. אסור ללמוד תורה בט' באב כל היום כולו (בדברים האסורים), משום שנאמר: 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב', ומן הראוי ביום זה להתאבל על חורבן בית המקדש.
2. אף להרהר בדברי תורה אסור ביום זה, כיון שאף בכך יש שמחה, ומן הראוי לא לשמוח ביום זה.
3. אסור לאדם להסיח דעתו מן האבלות ביום זה ולעסוק בדברים המשמחים וכ"ש בדברי חולין, והעושה כן ומקפיד להתאבל על חורבן בית המקדש תעב"ט.

4. הלומד ע"מ לידע מה היא ההלכה אע"פ שמתעמק מותר, והוא שעוסק ולומד בלימוד הראוי ליום זה.
5. מי שרגיל ללמוד בעמקות ואם לא ילמוד כעת בדברים המותרים בעמקות יש חשש שיתבטל מתורה, מן הראוי שילמד בעמקות כפי דרכו, ומי שאינו רגיל להעמיק ואין חשש שיתבטל אם לא יעמיק אסור לו לעשות כן, אלא ילמוד כדרכו ותו לא.
6. רשאי אדם לישיב עם חבריו וללמוד יחד (חברותא) בדברים המותרים בלימוד ביום זה.
7. מן הראוי שילמוד כל אדם בט' באב בדברים המותרים, והם: מדרש ומגילת איכה, ס' ירמיה, ס' איוב, הלכות אבלות, יוסיפון, ושאר גמרות ודברי חז"ל העוסקים בחורבן הבית וכו'.
8. כשמגיע לפסוקי הנחמה שבספר ירמיה מן הראוי שידלג עליהם.
9. בני תורה עדיף שיעסקו ביום זה בהלכות אבלות, כיון שהוא הזמן היחיד בו המומלץ להם ללמוד את אלו ההלכות ולדעת אותם על בוריים כדת.
10. כל חיוב הלימוד בדברים אלו הוא דווקא מהשקיעה בליל ט' באב ועד צאת הכוכבים במוצאי ט' באב, אך יש שנהגו בכך להתחיל כבר מחצות היום בערב ט' באב, וכל אחד ינהג כפי מנהג אבותיו.
11. תהלים רשאי אדם לקרוא בערב ט' באב עד השקיעה, ולאחמ"כ אסור לקרותם.
12. ישתדל כל אדם לעסוק ככל יכולתו ביום זה בתורה.
13. מותר ללמוד עם ילדיו הקטנים את אותיות האלפ"א בית"א בט' באב, כיון שאינם בכלל לימוד תורה.
14. ישתדל כל אב ללמוד עם בני ביתו את סיפור חורבן בית המקדש, ובכך יעזור ליבם לחשיבות יום זה.
15. אסור להורות בהלכות שאינן קשורות לט' באב ביום ט' באב, והלכות הנוגעות לט' באב מצוה להורותם לעם וללמדם כראוי.
16. אין דנים ביום זה, ומי שעוסק בהתרת עגונה עליו נאמ': 'כל המתיר עגונה כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים'.

17. אבל בתוך שנה הלומד בכל יום משניות לע"נ ילמוד ביום ט' באב במשניות מס' מועד קטן.
18. כל דין ממנהג האבלות בט' באב המוזכר בתלמוד דינו שאסור בכל היום כולו, ושאר דברים שאסורים ממנהג אסורים עד חצות היום(כגון:ישיבה ע"ג הקרקע שהמנהג לעשותה רק עד חצות היום).
19. יש המיקילים לקרוא סיפורי צדיקים בט' באב לאחר חצות היום, והעושה כן יש לו ע"מ שיסמוך.
20. אף הנשים אסורות בלימוד תורה ביום זה.
21. אסור לשחק במחשבולצפות בסרטים לקרוא עיתון (כל סוג שהוא) ביום זה כיון שמסיח בכך את דעתו מן האבלות ומחורבן הבית.
22. קריאת תהלים על חולה בט' באב מותרת.
23. אסור לקרוא לאחר תפילת שחרית ביום ט' באב מעמדות לחוק לישראל אי"ח פרקי משניות, ושאר קרבנות, אלא ישלימם לאחר ט' באב.
24. קריאת שנים מקרא ואחד תרגום אסורה ביום זה, ואע"פ שרגיל לקרות בכל יום בה משלימה ביום שאחרי.
25. מותר ללמוד את הפרשה כדי לקוראה היטב בתפילת שחרית של ט' באב ומנחה של ט' באב.

דיני תפילת שחרית וקריאת התורה לט' באב:

1. בט' באב בבוקר משכימין העם לבית הכנסת כדי להתפלל ולומר הקינות.
2. מי שלא קם להתפלל בט' באב לבית הכנסת עליו נאמ': 'על מה תוכו עוד תוסיפו צרה', שח"ו הינו שותף לעיכוב בנין בית המקדש וביאת המשיח, וע"כ מן הראוי שיראי ה' יזהירו עצמם ואת בניהם ע"כ, ואדם החלוש עדיף שיתפלל בביתו ויתענה הצום כראוי מאשר שיבוא לביהכנ"ס ויצטרך לבטל תעניתו מחמת חולשתו.
3. מתפללין תפילת שחרית כרגיל, ומברכין כל ברכות השחר כהרגלם(כולל ברכת שעשה לי כל צרכי).

4. מנהג בני אשכנז וחלק מהספרדים שמניחים טלית תפילין בברכה בביתם, ולאחמ"כ באים להתפלל תפילת שחרית ללא טלית ותפילין בבית הכנסת, ובמנחה מניחים בשנית.
5. מנהג עדות המזרח שמניחים בתפילת שחרית טלית ותפילין כרגיל בבית הכנסת.
6. בני אשכנז ומרוקו שנוהגים כנוזכ"ל מן הראוי שיקפידו שלא להסיר בלילה כשהולכים לישון את הטלית קטן מעליהם, והוא כדי שלא יכנסו לספק ברכות בבוקר כשיצטרכו ללבוש הטלית קטן שנית.
7. הנוהג להניח תפילין של רש"י ור"ת בכל יום, מניחם בשחרית כהרגלו ואת תפילין ר"ת יניח אחר תפילת שמונה עשרה קודם קה"ת של ט' באב.
8. בתפילת שמונה עשרה של לחש אומרים 'נחם' בברכת תשכון ירושלים, ובברכת שמע קולינו מוסיפים לומר 'עננו'.
9. בני אשכנז אינם אומרים נחם בשחרית אלא במנחה בלבד.
10. בני אשכנז אומרים עננו רק במנחה, והש"ץ אומר בשחרית.
11. בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ עננו בין ברכת גואל לרופא.
12. מי ששכח לומר נחם ועננו בתפילות ט' באב וסיים תפילתו אינו חוזר, כיון שכל תפילה שאין בה מוסף אם טעה ולא אמר מעין המאורע אינו חוזר.
13. הכוהנים נושאים כפיהם, וקודם לכן יטלו את ידיהם עד פרק הזרוע.
14. אחר החזרה אומר הש"ץ חצי קדיש, ואומרים פסוקי קינות ומוציאין הס"ת וספר מפטיר.
15. קוראין ג' גברים בפר' 'ואתחנן' כי תוליד בנים-כל הימים', ואח"כ מפטירין בירמיה ח' ומברך הברכה וקורא 'אסוף אסיפם-נאום ה'' ואח"כ מסיים הברכות ואומר חצי קדיש.
16. אח"כ אומרים אשרי, ואתה קדוש, ברוך אלוקינו, ואומר הש"ץ קדיש תקבל, ולאחריו אומרים מזמור 'על נהרות בבל' ומחזירין הס"ת למקומו.
17. וממשיכים באמירת בית יעקב לכו ונלכה וכו', ולאחר שיר של יום מוסיפים מזמור 'שיר המעלות בשוב ה' שיבת ציון', ולאחריו הושיענו, קדיש על ישראל, קוה אל ה', קדיש יהא שלמא, ועלינו לשבח.

18. אחר התפילה חולצים התפילין, ואומרים חלק מפר' האזינו, ולאחמ"כ מתחילין הקינות, מגילת איכה, וקוראים בס' איוב ואומרים שאר הפס' שבכל יום אחר סיום התפילה ובחוק לישראל המסודר בספרים לט' באב.

19. מי שנוהג להניח תפילין של שימושא רבא בכל יום בט' באב אינו מניחם.

20. לאחמ"כ נפרדים כל אחד לביתו ללא אמירת שלום.

דיני ומנהגי ט' באב:

1. כל האוכל בט' באב ח"ו כשאינו צריך לכך (כגון שאינו מן הפטורים שיוזכרו בהמשך) מעלה עליו הכתוב כאילו אכל מגיד הנשה.

2. ירבה בצדקה ביום ט' באב, ובפרט יתן עבור עניים ות"ח, דכל תענית שמלינים בה צדקה הוי כשופך דמים, וכ"ש בצום התענית הזה שהוא ביום ובלילה, וגם כי הגלות היה בעבור שגזלו מתנות עניים כנא': גלתה יהודה מעוני', ומן הראוי לתקן עוון אבותינו זה.

3. מן הראוי שימנע אדם עצמו ולא ילך לבית העלמין ביום ט' באב, אא"כ יש הלוייה למת, ובפרט אם לא נתקן אצלו עוון הקרי, ועוד שע"י כך גורם עיפות וצימאון לעצמו וח"ו יכשל ויעבור איסור של אכילה ושתייה ביום זה, ועוד כיון שיום זה קרוי מועד ואין הנשמות במועדים נמצאים שם א"כ אין טעם לילך שם כלל, ומן הראוי שימנע עצמו מכך.

4. אף מי שמחויב לאכול בט' באב מזכיר בתפילות 'נחם'.

5. מעיקר הדין מותר לעשן בט' באב למי שרגיל בכך וצער גדול לו אם לא יעשן ויעשה כן בצניעא, ומי שאין לו קושי בכך אם לא יעשן יש לו להימנע מלעשן ביום זה ובפרט בשעת אמירת הקינות שאסור לעשות כן.

6. הרחצה אסורה בט' באב בין בחמין בין בצונן, ואפי' הושטת אצבע למים אסור.

7. מי שנתלכלכו ידיו בטיט או בצואה, מעביר הלכלוך מעל ידיו, ורשאי לרחוץ ידיו עד סוף קישרי אצבעותיו.

8. נוטל אדם בבוקר את ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ג' פעמים לסרוגין, ואם עברו המים את קשרי אצבעותיו לא עבר איסור בכך כיון שאין רחיצה זו לשם תענוג.

9. סתם זיעה אינה חשובה כלכלוך ואסור לשוטפה במים.

10. המזיע הרבה וריח רע נודף מגופו אעפ"כ אסור לו לרחוץ את גופו בט' באב, ואם קשה לו לעמוד בקרבת אנשים, יש לו להישאר בביתו.
11. חולה האוכל בט' באב נוטל ידיו כדרכו עד סוף פרק הזרוע, וכן למים אחרונים שקודם לברכהמ"ז.
12. כוהנים נוטלים את ידיהם כדרכם עד סוף פרק הזרוע, והלוי הנוטל כהרגלו את ידי הכהנים נוטל עד סוף קישרי אצבעותיו, ובמקום שאין לוי שיטול את ידי הכהנים והמנהג שעושה זאת הבכור אסור לו ליטול את ידיו קודם נטילתו לכהנים.
13. מי שהיה לו לפלוף בעינו ודרכו לרחוץ ולהוציאו, רוחץ ידיו במים ומעביר על עינו ומוציאו.
14. נשים המבשלות בט' באב וצריכות לרחוץ התבשיל מותרות לעשות כן, ואין להם לחוש לרחיצה זו, ויקפידו שלא לרחוץ במים חמים את ידיהם אלא בקרים אלא א"כ צריכים לחמים ואין להם הנאה ברחיצה זו.
15. אסור לאדם לשטוף את פיו בט' באב בבוקר כשקם משנתו.
16. היוצא מבית הכסא נוטל את ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו.
17. מי שנגע במנעליו בט' באב צריך ליטול את ידיו.
18. הרגיל ליטול את ידיו קודם התפילה, רשאי לעשות כן, ויש"א שכ"ז דווקא אם היו ידיו מלוכלכות, והמיקל בכך יש לו ע"מ שיסמוך.
19. מי שהקיא בט' באב רשאי לשטוף את פיו, ובלבד שיקפיד שלא יכנסו בטעות מים לפיו עמוק ויבלעם.
20. מי שעבר טיפול שיניים בט' באב רשאי לשטוף את פיו, רק יזהר שלא יבלע מן המים.
21. מי שמחויב לישב בגיגית עם מים וסבון לצורך רפואתו, מותר לו לעשות כן אף בט' באב.
22. רשאי אדם לשטוף אחוריו בבית הכסא ולקנח עצמו היטב, כדי שיהא נקי ויוכל להתפלל תפילתו כראוי.
23. החש בראשו בט' באב, מותר לו לרחוץ ראשו אם בכך יוקל לו כאבו.

24. אסור לאדם לסוך את גופו(ואפי' מקצת גופו) בט' באב.
25. הסך את גופו כדי להעביר את הזוהמא מעליו מותר.
26. איסור סיכה הינו בכל חומר קוסמטי מוצק־נוזל־אבקה.
27. מותר למרוח משחה־קרם ידים לרפואה, כיון שלא להנאה הוא מתכוון.
28. מותר להתיז חומר ריחני על גופו־בביתו כדי להעביר ריח רע של זיעה וכד'.
29. מותר לאישה לענווד תכשיטים של יום חול אף בט' באב, ותכשיטים המיוחדים לשבת אסור.
30. אסור לאדם לשמש מיטתו בט' באב.
31. יש שהחמירו ונמנעים ביום ט' באב מלהעביר חפץ מידו ליד אשתו ואפי' שטהורה היא, ואין מנהגנו כן.
32. ישתדל אדם לישן בט' באב במיטה נפרדת, ואפי' כשטהורה אשתו, והוא בבגדו והיא בבגדה, וכ"ז משום סייג וגדר.
33. אסור לנעול מנעלי עור מכל סוג וצורה שיהיה בט' באב, אלא נועל מנעלי גומי או בד ושאר מינים, ולא יהלך יחף.
34. קטנים מותרים בלבישת מנעלי עור, אך מן הראוי לחנכם ולהרגילם בכך.
35. איסור זה הוא בין לגברים ובין לנשים.
36. מדרסי עור המונחים בתוך הנעלים מן הדין רשאי לילך עימם אף בט' באב, כיון שלרפואה הם לו.
37. חגורה ושאר בגדי עור רשאי אדם ללובשם כרגיל.
38. יולדת־חולה שקשה עליהם להלך עם נעלי בית ואין להם נעלים נוחות אחרות אלא נעלי עור, רשאי ללובשן.
39. חיילים בצבא המחוייבים לילך עם נעלים צבאיות העשויות מעור, רשאים לנועלם אף בט' באב.
40. מי שהוריד מנעליו בביהכנ"ס ומניחם לעיני כולם, אינו מן כבוד ביהכנ"ס והציבור, ומן הראוי שיצניעם.

41. חיוב אי לבישת מנעלי עור והחלפתם במנעלים המותרים הוא מכניסת הצום(שקיעה) ועד לצאת הצום (צאת הכוכבים).
42. כל המצות שנוהגות באבל נוהגות גם בט' באב ואסורים כל היום כולו, ואין אומרים בהם מקצת היום ככולו, ולכן מצוה למחות באנשים הבאים לביהכ"ס במנחה של יום ט' באב במנעלי עור, ולהודיעם את חומרת האיסור.
43. אין שואלין בשלום חבירו בט' באב, ומי ששאלוהו ישיב בשפה רפה ובכבוד ראש.
44. במקום שיכעס השואל מדוע אינו משיבו, ימנע מלענות לו, ואח"כ יסבירנו.
45. זמן איסור אמירת שלום הוא כל היום כולו.
46. אדם שהנהגן בראשו כששאלוהו לשלום, לא עבר בכך איסור כלל.
47. מן הראוי שימנע אדם מלומר בוקר טובצהרים טובים\ערב טוב, ואפי' כשאומרם בשפה זרה, והמיקל ואמרם לא הפסיד.
48. הנפרד מחבירו בט' באב, יאמר: 'שנוזכה להתראות יחד בבית המקדש'
49. חייב אדם לקום מפני זקן או ת"ח שעובר לפניו בעת שיושב ואומר קינות על הארץ ביום ט' באב, כפי שחובה לנהוג בשאר ימות השנה.
50. רשאי אדם לילך לבקר את חבירו החולה ביום ט' באב.
51. רשאי אדם לילך לנחם אבלים היושבים שבעה, אף קודם חצות היום.
52. אסור לילך לטייל ביום ט' באב, והוא כדי שלא יסיח דעתו מן האבל ויבוא לידי שחוק וקלות ראש.
53. מי שהולך לכותל המערבי בט' באב מן הראוי שיתפלל היטב על חורבן בית המקדש, ויבקש מה' שיבנהו במהרה, ואם אינו עושה כן מן הראוי שלא ילך לשמה כלל ולא יעביר זמנו לבטלה.
54. המיקל ראש בט' באב הרי הוא בגדר של מסכן נפשו.
55. יש להימנע מלישב ליד חבורת אנשים העוסקים בליצנות וקלות ראש בט' באב, והיושב עימהם גדול עונו מנשוא.
56. יש לאדם להימנע מלהרים תינוק המשמח, ואם מרימו כדי להרגיעו מבכי מותר.

57. מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושים, ומקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושים, ומ"מ תלמידי חכמים בטלים.
58. כל העושה מלאכה בט' באב אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה.
59. בעל חנות מכולת רשאי לפתוח חנותו אף בט' באב כדי למכור דברי מאכל ומשקה כל היום כולו.
60. מלאכת דבר האבד, עדיף שיעשנה ע"י גוי, ומ"מ אם אין גוי שיעשנה מותר לישראל לעשותה אף בט' באב.
61. אסור לאדם להזמין נופשטיוול בט' באב, ואפי' שהולך רק לאחמ"כ.
62. פועל שבעה"ב לא שיחררו מעבודתו ואם לא יגיע לעבודתו הרי הוא מסכן את פרנסתו, רשאי לעבוד ביום זה, וישתדל שלא יבוא לידי ביטול הצום ח"ו.
63. מן הראוי שלא יעשו הנשים שום הכנות לצורך סעודת צאת הצום קודם חצות היום, אלא מתחילין בעשייתם לאחר חצות היום.
64. אמרו חכמי זקני מרוקו: 'כסף של איכה-דהיינו: מלאכה של ט' באב, 'וכסף של מי כמוך'- ומלאכה של פורים, 'אין להם סימן ברכה'.

דיני תפילת מנחה של יום ט' באב:

- קודם תפילת מנחה יתן ג' פרוטות לצדקה והוא ע"פ הכתוב בג"מ: 'אגרא דתעניתא צדקתא'.
- ישתדל להקדים ולבוא אל בית הכנסת להיות מעשרה ראשונים.
- מתפללין מנחה כרגיל ואחר סיום אשרי אומר הש"ץ חצי קדיש ומוציאין הס"ת.
- ומעלים בו את ג' העולים שהעלו בבוקר וקוראים בפר' כי תשא 'ויחל משה-אשר אני עושה עמך', ולאחמ"כ מפטירין בברכה תחילה וסוף בהפטרת הושע י"ד 'שובה ישראל', והאשכנזים מפטירין 'דרשו ה' בהמצאו', ולאחרי סיום הברכות עושין משברך עבור כל ג' העולים לתורה, ולאחריהם מחזירין הס"ת למקומו.
- ממשיך הש"ץ באמירת 'תכון תפילתי' חצי קדיש ותפילת שמונה עשרה של לחש ומזכירין 'נחם' בברכת תשכון בתוך ירושלים עירך, ו'עננו' בשמע קולינו.

6. בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ עננו בין גואל לרופא, ונחם בברכת תשכון בתוך ירושלים עירך, ולאחמ"כ עולים הכהנים על הדוכן ונושאים כפיהם אחר שנטלו את ידיהם.

7. בסיום החזרה יכוון הש"ץ לסיימה עם שקיעת החמה (והוא כדי שיאמר את פסוקי הנחמה עם סיום צאת ט' באב ולא ביום עצמו), ואומר יהי שם וחצי קדיש, ולאחריהם נחמו נחמו עמי, וקדיש תתקבל, שיר המעלות בשוב ה', קדיש יהא שלמא ועלינו לשבח.

דיני צאת צום ט' באב:

1. מתפללין תפילת ערבית מס' דק' קודם צאת הצום והוא כדי לא לעכב את הציבור ולהטריחם להמתין יתר על הנצרך.

2. אחר צאת הצום ירחץ אדם ידיו ופניו ויצחצח שיניו, כדי להעביר את רוח הטומאה ששרתה על פניו ביום זה.

3. אחר כל זאת יטעום משהו (אכילה קלה ושתייה חמה לקרה) וילך עם הציבור יחדיו לומר בשמחה את ברכת הלבנה, והוא זמן לבשר הגאולה, ויאמר בשמחה דוד מלך ישראל חי וקיים וכו'.

4. אחר סיום ברכת הלבנה הולכים לשלום אל בתיהם, ונפרדים באמירת שלום זה לזה.

5. מותר לספרדים להתרחץ ולהסתפר ולכבס במוצאי ט' באב, ובני אשכנז מחמירים בכך.

6. כל הצומות עתידיים להתבטל וליהפך לימים טובים ששון ושמחה לימות המשיח, כנא': 'כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו'.

דיני י' באב ושאר ימי החודש:

1. אין אוכלים בשר ושותים יין עד אחר י' באב, וימנע מכל שאר הדברים המשמחים את הלב.

2. לא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב, ומן הראוי שיקדש האדם את אלו הימים בקדושה הראויה.

3. מט"ו באב ישתדל כל אדם ללמוד תורה בלילה יותר מאשר לומד ביום, ובשכר זה יוסיף לו האל אורך ימים ושנים.
4. ישתדל לקום בשעה עשירית בלילה בין בימות החמה ובין בימות הגשמים וישב ויעסוק בתורה.
5. יש לכל אדם לנהוג ולעשות בביתו ציון לזכר חורבן בית המקדש בשיעור של אמה על אמה כנגד הפתח בלא שיהא מסוייד כלל, ובכך יזכה שיהא זה הבית נכון לעולם עם כל הדרים בו אשר יזכו לאורך ימים ושנים טובים, ויש שנהגו לעשותו אף מעל הפתח, והעיקר שישתדל לעשותו בביתו.
6. נוהגים להחמיר ולא לאכול פרי חדש עד ליל י"א באב(חוץ משבתות שמותר).
7. בשבתות שלאחר ט' באב מפטירים שבעה דנחמתא שהם: נחמו נחמו עמי, ותאמר ציון, עניה סוערה, אנכי אנכי, רני עקרה, קומי אורי, שוש אשיש.
8. אחרי ז' הפטרות דנחמתא מפטירין תרתי דתיובתא והם: דרשו ה', שובה ישראל.
9. יום ט"ו באב יש לנהוג בו שמחה, ואין אומרים בו וידוי ונפילת אפים.
10. כשרואה אדם את מקום המקדש או הכותל המערבי צריך לקרוע את בגדו עד שיגלה ליבו כשהוא עומד, ואינו מאחה קריעה זו לעולם, ומנהג לקרוע הבגד העליון בלא גילוי הלב.
11. אין להסיר את הבגד הקרוע בו בזמן שנמצא ורואה עדיין את מקום המקדש או הכותל המערבי, אלא לאחר שילך משם מוריד ולובש בגד אחר.
12. חיוב דין זה הינו הן לגברים והן לנשים, וקטנים וסומא וחתן וכלה(בתוך ז' ימי חופתם) פטורים מדין זה.
13. אין איסור להכניס אצבעותיו בתוככי סדקי קיר הכותל, אך מן הראוי להימנע ולא לעשות כן.
14. נהגו ליתן פתק ועליו בקשותיו בין חריצי הכותל, ומנהג זה מקורו ככה"נ ע"פ מעשה ה'אור החיים' הקדוש ותלמידו זיע"א.
15. אסור לכל אדם לאכול ולשתות ולעשן ברחבת הכותל משום קדושת המקום שהינה כקדושת בית הכנסת.
16. מן הראוי שאדם המגיע עם כלי נשק לכותל יצניע נשקו.

17. לא ישב אדם בכותל ויניח רגל על רגל, דאין ראוי לעשות כן.
18. אסור להחסיר אבנים מאבני הכותל, ואפי' כשנוטל מעט מהם אסור.
19. מותר לאישה הן בזמן טהרתה והן בזמן נידתה להיכנס לכותל ולהתפלל שם.
20. מותר לחתוך מעישבי הכותל בזהירות רבה ולהשתמש בהם כסגולה.

טעמים לט' באב

1. **טעם שנמנעים מלברך שהחיינו בימי בין המיצרים:**
 - א. שימי פורענות הם, ואין מן הראוי לברך עליהם 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה'.
2. **טעם שקוראין לחודש זה מנחם אב:**
 - א. שזקוקים אנו לנחמה בבנין בית המקדש שנחרב פעמיים בחודש זה.
 - ב. רמז לשמו של משיח שנולד בחודש זה וביום ט' באב.
 - ג. שינחמנו הקב"ה ע"י א"ב-באותיות האלפ"א בית"א שבמגילת איכה.
 - ד. שכביכול הקב"ה מנחם את עצמו כאב שקול.
3. **טעם שנהגו להרבות באכילה ושתייה קודם ט' באב:**
 - א. כדי שלא תזיק התענית למתענה.
 - ב. כיון שבזמן שבית המקדש היה קיים ט' באב יום של שמחה היה והרבו בו בסעודות, וכיון שחפצים אנו לשוב ולשמוח ביום זה בו יבנה בית מקדשינו צריכים אנו להמשיך ולנהוג בו כמנהג אבותינו.
4. **טעם שאוכלין את הסעודה מפסקת כשישׁובים על הקרקע:**
 - א. כדי שתראה סעודה זו כעניה ושפלה.

ב. לדמות עצמינו כאבלים היושבים ואוכלים את סעודת ההבראה עם תחילת אבלותם.

5. טעם שאין לומדים החל מחצות של ערב ט' באב ועד צאתו רק דברים המותרים:

א. שמה שאדם לומד מחצות ואילך דעתו עליו ומהרהר בו בלילה, ויצא ח"ו שיכנס לאבלות כשהוא שמח ואין נכון הוא לעשות כן.

6. טעם שמנהג לאכול בסעודה מפסקת ביצה עגולה קשה וקרה:

א. רמז לאבילות, מה ביצה מגולגלת אף אבלות גלגל חוזר בעולם.

ב. לרמז כשם שביצה עגולה והסיבוב בה חוזר על עצמו כן הנפטר כעת נפרד אבל עתיד לחזור ולקום בתחיית המתים.

7. טעם שנהגו לטבול את הלחם שאוכלין בסעודה מפסקת באפר ולאוכלו:

א. ע"פ מה דאיתא בירושלמי: 'רב מן דהוה אכל כל צרכיה הוה צבע פיסתיה בקיטמא', פירוש: רב שאכל כל צרכו היה טובל פרוסת לחם באפר, 'ואמר זו היא עיקר סעודת ט' באב' שנא': 'ויגרס בחצץ שני הכפישני באפר'.

8. טעם שנמנעים מאכילת בשר ושתיית יין בימי בין המיצרים:

א. משום פורענות החורבן שהיתה מאז הובקעה העיר ועד לשריפתה.

ב. שבוטל החל מי"ז בתמוז (שהוא תחילת שלושת השבועות) קרבן התמיד וניסוך היין (ומאז החל פתח החורבן ממש).

ג. שבשלושת השבועות הללו התאבל דניאל ולא אכל בשר ולא שתה יין.

9. טעם שימים אלו קרויים כפי כל ימי בין המיצרים:

א. ע"ש הכתוב: 'כל רודפיה השיגוה בין המיצרים', ומיצר לשון צרה כנא': 'מן המיצר קראתי יה'.

10. טעם שלא מזמנים בשלושה בסעודה מפסקת זו:

א. שאין דעתם לקבוע כי כל מטרת הזימון מועילה שקובעים דווקא לאכול יחדיו.

ב. ע"ש הנא': 'ישב בדד וידום', וזהו הזמן הראוי ביותר לעשות כן.

11. **טעם שאין לאכול לאחר סעודה מפסקת דברים הכבושים במלחחומץ כקינוח:**

א. שגם זה חשיב כתבשיל דכבוש דינו כמבושל.

ב. כדי שיפרוש אדם מהנאות ומותרות.

12. **טעם שמסירין הפרוכת בט' באב מארון הקודש:**

א. ע"ש הנא': 'בצע אמרתו ודרשו'- בצע פרפורין דיליה-קרע מלבושיו.

ב. ע"פ מה שמסופר במדרש שנכנס טיטוס הרשע לבית קודש הקודשים וחרבו שלופה בידו

וכשדקר את הפרוכת ניגר דם רב ממנה, אמר בליבו ודאי הרגתי את אלוהיהם של ישראל.

13. **טעם שנאסרו כל מנעלי העור בלבישה בט' באב:**

א. מפני שנהנים בלבישתם.

ב. שמנעלי עור מראים לשלטון של האדם על הברואים (בעלי חיים), וביום זה אין מן הראוי להראות שליטה וגאווה כלל אלא ענווה ושפלות.

14. **טעם שנועלים נעלי גומי/בד ואין מהלכין יחפים:**

א. שמא ינזק ברגליו ע"י קוץ וכד'.

ב. כיון שנתקללה האדמה ע"י הקב"ה וארורה היא, והדורס עליה ברגליו נדבק מטומאתה (ע"פ הסוד).

ג. שמא יתלכלכו כפות רגליו בכלכוך האוסר עליו להתפלל, עד שלא ירחצם.

15. **טעם שבלייל ט' באב ויומו יושבים על הארץ ואומרים הקינות בבכי:**

א. ע"ש הכתוב: 'ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון'.

ב. ע"ש הכתוב בכריתא: כל המצות הנוהגות באבל נוהגות בט' באב.

16. **טעם שקוראין מגילת איכה מתוך הספר ולא מתוך קלף כשאר המגילות:**

א. שאם היינו כותבים את המגילה על קלף היה נראה כאילו מיואשים אנחנו, וכעת שאנו קוראים אותה מתוך הספר רומזים לנו כי ממתנינים אנחנו לישועה מן השי"ת ולגאולתינו בה חפצים אנחנו מאוד.

17. **טעם שנוהגים לקרוא את מגילת איכה בבית הכנסת בלילה ולא ביום:**

א. ע"ש הכתוב: 'בכה תבכה בלילה'.

ב. ע"ש הכתוב: 'קומי רני בלילה'.

18. **טעם שהש"ץ מגביה קולו קודם כל תחילת פרק במגילת איכה:**

א. כי כן דרכו של הבוכה להגביה קולו כשמרבה בכי.

ב. כדי לעורר את העם הבוכים ואת העם שאינם בוכים היכן קורא.

19. **טעם שממעטין באורות בליל ט' באב וקוראים את מגילת איכה:**

א. ע"פ מה שכתוב במדרש איכה רבה: 'קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר: מלך בשר ודם כשמת לו מת והוא מתאבל מה דרכו לעשות? אמרו לו: מכבה את הפנסים, אמר להם: כך אני עושה שנא': 'שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם'.

ב. לרמוז לך שביום זה כבה נר של ישראל.

ג. ע"ש הנא': 'במחשכים הושיבני'.

20. **טעם שאומרים אחר סיום אמירת הקינות בליל ט' באב שחל במוצ"ש ואתה קדוש':**

א. ע"ש הנא': 'סלה כל אבירי ה' בקרבי'- והוא כאדם האומר לחבירו נפסלה מטבע זו, עמדה מגילת איכה ואמרה לפניו יתברך: 'רבש"ע אם כל אלו כלין מי יקדש שמך בעולמך, ומי יסדר קדושתך בבתי הכנסת שלך' וגו', ולכך תיקנו חז"ל לומר 'ואתה קדוש' אחר סיום ק. מגילת איכה.

21. **טעם שלומדים ביום זה בספר איוב:**

א. כיון שהראה משה לישראל את ספר איוב ואמר ע"פ שיש קושי לאדם בכ"א אם זוכה לבטוח בה' יתברך אזי חסד יסובבנו.

ב. כיון שביום זה ארעו מאורעות כה קשות לעם ישראל כדוגמת המאורעות הרעות שארעו לאיוב.

22. טעם שמבטלין הקטנים מתלמוד תורה ביום זה:

א. שאף הם שמחים בלימוד התורה.

ב. משום שהמלמד שמח שמלמדם תורה.

ג. להרגילם במצות.

ד. להזכירם ולעוררם למשמעות יום זה.

23. טעם שאין אומרים ויהי נועם בט' באב שחל במוצ"ש:

א. שפס' זה אמרו משה רבינו ע"ה עם הקמת המשכן, ואין מן הראוי לאומרו ביום חורבן בית המקדש.

ב. משום שאין לומר בט' באב 'ומעשה ידינו כוננהו', שכבר אמרו רבותינו ז"ל: 'שכל העושה מלאכה ביום הזה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה'.

24. טעם שהיוצא מבית הכסא בט' באב נוטל ידיו עד סוף קישורי אצבעותיו:

א. משום שאין רוח רעה מקפדת על דבר מועט שכזה.

25. טעם שאין שואל אדם בשלום חבירו ביום זה:

א. כיון שיום זה אינו עת שלום אלא עת יללה ובכי וצער.

26. טעם שיש עדות שנוהגים שלא להניח תפילין בשחרית:

א. משום שטלית נאמ' עליה: 'בצע אמרתו', ותפילין קרויים 'פאר' כנא': 'פארך חבוש עליך'.

27. טעם שראוי ליתן צדקה ביום זה ובפרט לעניים ותלמידי חכמים:

א. לתקן את עוון אבותינו שגזלו מתנות עניים ובגלל זאת נחרבה ירושלים.

ב. משום שאין ירושלים נפדת אלא בצדקה כנא': 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה'.

ג. שע"י צדקה מקרבין את הגאולה.

ד. סגולה לכפרת עוונותיו של הנותן.

28. **טעם שאם חל ברית בט' באב קוראים לתינוק בשם מנחם:**

א. שכתוב באיכה רבה ששמו של המשיח מנחם שנולד בט' באב.

29. **טעם שנהגו בני עדות המזרח לעשות מלאכה אחר חצות היום:**

א. משום שכתוב באיכה רבה שהמשיח נולד בט' באב בצהריים וצריך לעשות סימן וזכר לגואל.

30. **טעם שמניחים אבן תחת הכר שמניח ראשו עליה:**

א. ע"פ הכתוב בפס': ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו', שיעקב אבינו ראה ברוח קודשו שעתיד זה הבית להחרב, מיד עשה זאת להודיע אבלו לפני המקום ברוך הוא.

31. **טעם שנהגו שלא לברך ברכת שעשה לי כל צרכי(לדעות מסויימות) בבוקר של יום ט' באב:**

א. הואיל וברכה זו תוקנה על נעילת נעלים של עור, וכשאינו נועל אותם אינו רשאי לברך סתם.

32. **טעם שבט' באב נהגו שאין מדליקין נרות בתפילת שחרית(בזמנם)בבית הכנסת:**

א. שכבה נרו של עם ישראל.

ב. ש'שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם'.

ג. לרמוז לך שעדיין חשובה ישיבה זו כבחושך עד שלא יבנה הקב"ה את בית המקדש.

33. **טעם שנוהגים לנחם האבלים בט' באב קודם חצות היום ואף לאחמ"כ:**

א. שאף שזמן נחמה הוא רק אחרי חצות מ"מ כיון שאומרים בתפילות היום נחם ובו פס' נחמה נהגו אף לנחם את האבלים.

34. **טעם שמעלין את אותם ג' העולים שעלו בשחרית אף במנחה:**

א. משום שנא': 'כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, והיות ועלו לתורה בבוקר בעת קריאת הפורענויות מן הראוי שיעלו בעת קריאת הסליחות והנחמות.

ב. כדי לברכם ב'מי שברך', שבבוקר אין עושים מפני האבלות ובמנחה שזמן נחמה וקימה הוא מן האבלות עושין ה'מי שברך' עבור העולים.

35. טעם שנוהגים בני אשכנז לומר 'נחם' אלא במנחה של ט' באב:

א. כיון שיעקר שריפת בית המקדש היתה לעת ערב.

36. טעם שאין בני אשכנז אומרים עננו אלא במנחה:

א. כיון שאם לא יתענה משום חוליאונס נמצא כמשקר עצמו באומרו ביום תעניתנו.

37. טעם שהש"ץ אומר עננו בכל התפילות:

א. שבוודאי חלק מהקהל מתענים.

38. טעם שהש"ץ אומר עננו בחזרה בין ברכת גואל לרופא:

א. משם שנא' בה: ה' צורי וגואלי וסמוך אליה יענך ה' ביום צרה.

39. טעם לאמירת עננו בתענית:

א. כנגד ס"ג אותיות שבפס': 'וירא יעקב מאוד ויצר לו'.

ב. כנגד ס"ג אותיות שבשלושה אבות וי"ב שבטים.

ג. כנגד שם ס"ג שהוא בבחינת בינה ובא למתק הגבורות (ע"פ הסוד).

40. טעם שעושין ברכת הלבנה אחר שטועמים משהו עם צאת הצום:

א. משום שברכת הלבנה אינה נאמרת אלא בשמחה ומי שרעב הינו בצער ואינו שמח וע"כ מן הראוי שיטעום וילגום משהו ואח"כ יברך ברכת הלבנה בשמחה רבה כהלכתה.

41. טעם שאין משיירין בבית הכנסת לבית המדרש אמה על אמה זכר לחורבן בית המקדש:

א. משום שבגמרא מובא: 'סד אדם ביתו בסיד ומשייר בו דבר מועט וכמה? א"ר יוסף אמה על אמה, ומשמע מכאן שמדובר בבית פרטי ולא בבית ציבורי כבית כנסת ובית מדרש.

סדר תיקון רחל

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון: על ערבים בתוכה תלינו
בנרותינו: כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון:
איך נשיר את שיר יהוה על אדמת נכר: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני:
תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:
זכר יהוה לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד בה: בת בבל
השודדה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו: אשרי שיאחו ונפיץ את עלליך
אל הסלע:

מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את
ירושלים לעיים: נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידך לחיתו
ארץ: שפכו דמם במים סביבות ירושלים ואין קובר: היינו הרפה לשכנינו לעג
וקלם לסביבותינו: עד מה יהוה תאנף לנצח תבער כמו אש קנאתך: שפך חמתך
אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו: כי אכל את יעקב
ואת נוהו השמו: אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו
מאד: עורנו אלהי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען
שמך: למה יאמרו הגוים איה אלהיהם יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך
השפוך: תבוא לפניך אנקת אסיר בגדל ורועה הותר בני תמותה: והשב לשכנינו
שבועתים אל היקם הרפתם אשר הרפוך אדני: ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה
לך לעולם לדר ודר נספר תהלתך:

זכר יהוה מה היה לנו הביטה וראה את הרפתנו: נחלתנו נהפכה לזרים בתינו
לנכרים: יתומים היינו ואין אב אמתינו כאלמנות: מימינו בכסף שתינו עצינו
במחיר יבאו: על צוארנו נרדפנו יגענו ולא הונח לנו: מצרים נתנו יד אשור
לשבע לחם: אבותינו הטאו ואינם ואנחנו עונתיהם סבלנו: עבדים משלו בנו פרק
אין מידם: בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר: עורנו כתנור נכמרו מפני
זלעפות רעב: נשים בציון ענו בתלת בערי יהודה: שרים בידם נתלו פני זקנים
לא נהדרו: בחורים מהון נשאו ונערים בעץ בשלו: זקנים משער שבתו בחורים
מנגינתם: שבת מושוש לבנו נהפך לאבל מחלנו: (כשיאמר: נפלה עטרת ראשנו – יכוף
ראשו בקרקע עד: הלכו בו) נפלה עטרת ראשנו אוי נא לנו כי הטאנו: על זה היה

דָּוָה לְבָנָו עַל אֱלֹהֵי הַשָּׁכֹּחַ עֵינֵינוּ: עַל הַר צִיּוֹן שְׁשֻׁמִּים שׁוֹעֲלִים הִלְכוּ בּוֹ: אַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב בְּסֶאֱדָה לְדֹר וָדֹר: לָמָּה לְנֹצֵחַ תִּשְׁכַּחַנו תַּעֲזֹבְנוּ לְאֶרֶץ יָמִים: הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִשׁוּבָה תִּדְרֹשׁ יָמֵינוּ בְּקָדָם: כִּי אִם מָאֵס מְאֹסְתָנוּ קִצְפָּתָ עָלֵינוּ עַד מָאֵד: הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִשׁוּבָה תִּדְרֹשׁ יָמֵינוּ בְּקָדָם:

הַבְט מִשָּׁמַיִם וּרְאֵה מִזְבֵּל קִדְשֶׁךָ וְתַפְאֲרֹתֶיךָ אֵיךְ קִנְאָתְךָ וְגִבּוֹרֹתֶיךָ הַמוֹן מִעֵידָה וְרַחֲמֶיךָ אֵלַי הַתְּאֵפְקוּ: כִּי אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יָדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְרְנוּ אַתָּה יְהוָה אֲבִינוּ גְּאֻלָּנוּ מִעוֹלָם שְׁמֹךָ: לָמָּה תִתְעַנּוּ יְהוָה מִדְּרֹכֶיךָ תִקְשִׁיחַ לְבָנָו מִיְרֵאָתְךָ שׁוֹב לְמַעַן עֲבֹדֶיךָ שְׂבִטֵי נִחְלָתְךָ: לְמַצְעָר יִרְשׁוּ עִם קִדְשֶׁךָ צָרֵינוּ בּוֹסְסוּ מִקִּדְשֶׁךָ:

וְעַתָּה יְהוָה אֲבִינוּ אַתָּה אֲנַחְנוּ הַחֹמֶר וְאַתָּה יִצְרָנוּ וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּלָנוּ: אַל תִּקְצֹף יְהוָה עַד מָאֵד וְאַל לָעַד תִּזְכֹּר עֲוֹן חַן הַבֵּט נָא עִמָּךְ בְּלָנוּ: עָרִי קִדְשֶׁךָ הָיוּ מִדְּבַר צִיּוֹן מִדְּבַר הַיְתָה יְרוּשָׁלַם שְׁמֹמָה: בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְתַפְאֲרֹתֵנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ הָיָה לְשִׁרְפֵת אֵשׁ וְכָל מַחְמַדֵּינוּ הָיָה לְחִרְבָּה: הַעַל אֱלֹהֵי תַתְּאֵפֵךְ יְהוָה תַתְּאֵפֵךְ וְתַעֲנֵנוּ עַד מָאֵד:

עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הִפְקַדְתִּי שְׁמֵרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תָמִיד לֹא יִחָשׂוּ הַמְּזוֹפְרִים אֶת יְהוָה אֵל דְּמִי לָכֶם: וְאַל תִּתְּנוּ דְּמִי לּוֹ עַד יִכּוֹנֵן וְעַד יִשִּׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תַּחֲלָה בְּאַרְיִן: נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימֵינוּ וּבְזִרְוֹעַ עֲזוֹ אִם אֶתֵּן אֶת דְּגַנְךָ עוֹד מֵאֵכֶל לְאִיבֶיךָ וְאִם יִשְׁתּוּ בְנֵי נֶכֶד תִּירוּשָׁךְ אֲשֶׁר יִנְעַת בּוֹ: כִּי מְאֹסְפֵינוּ יִאֲכַלְהוּ וְהִלְלוּ אֶת יְהוָה וּמִקְבָּצֵינוּ יִשְׁתּוּ בְּחִצְרוֹת קִדְשֵׁי:

אַתָּה תִּקּוּם תִּרְחַם צִיּוֹן כִּי עַתָּה לְחַנּוּנָה כִּי בָּא מוֹעֵד: כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבֹנֶיךָ וְאֶת עֲפָרָה יְהַנְנוּ: בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם יְהוָה נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָם:

